List 2. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 12. januarja 1870.

Gospodarske stvari.

O mlekarstvu in sirarstvu

s posebnim ozirom na razne razmere.

Govoril v deželni goriški dvorani 6. decembra 1869. l. učitelj kmetijstva Fr. Povše.

(Dalje.)

Ako pa nam ni mogoče mleka prodati, ostaja nam druga pot, to je, mleko podelati v maslo in sir.

Maslarstvo je v našem cesarstvu na dobrem glasu; brez tega, da se ga mnogo porabi v domači deželi, se masla iz Avstrije izvozi v tuje dežele veliko in le prav malo ga dohaja iz drugih dežel v naše cesarstvo. V natanjčni dokaz temu naj bodo sledeče številke, posnete iz uradnih zapisnikov. Leta 1866 vpeljalo se je v Avstrijo masla 1088, izpeljalo pa iz Avstrije 109.076 centov; toraj je izvožnja veča bila za 107.988 centov. To maslo gré večidel čez Trst na morje v jutrove dežele. Res velike so te številke in ponosni smeli bi misliti, da v tem oziru stojí naše mlekarstvo na visoki stopinji. Vendar je treba, da preiskujemo bolj na tanko to reč. Tem velikim številkam v večini pripomorejo dežela moravska, pemska, avstrijska in šlezka, in le prav malo jim dodajo na pašnikih bogate planinske dežele. Ali ni to britko, ako premislimo, da ostajajo v tem ravno planinske dežele, kterim narava ponuja obilo priliko izvrstne živinoreje in po njej velike naprave masla? Leta 1865. je šlo v Trstu na ladije 163.344 centov masla v jutrove dežele, in skoro polovica tega masla bila je iz nemških dežel. Ali se nam ne sili hoté ali nehoté resna misel, dá! celó tiho očitanje, da zaostajamo v teh zahtevah, akoravno nam bi mogoče bilo jim zadostovati? Ali nam ni mogoče živo skrbeti za to, da mi avstrijski živinorejci, posebno planinci, oskrbujemo trg Tržaški z maslom popolnoma in si lepe dohodke pridobimo? Važna je ta stvar v narodno-gospodarstvenem oziru in gotovo je treba, da se tudi pospešuje planinarstvo, živinoreja in mlekarstvo.

Če dalje preiskujemo, ne ostane nam skrito, da naše maslo je manjše vrednosti v kupčiji kot ono drugih dežel.

Prvi vzrok temu je gotovo naša zdaj še revna živinoreja, ktero zboljšati mora nam biti poglavna skrb. Imel bom priložnost o tem prav obširno in na tanko govoriti, toraj danes le željo izrekujem, da bi vsi gospodarji spoznati hoteli, da mora se naša živinoreja predrugačiti, to je, zboljšati.

Da je naše maslo manj okusno, krivo je to, da pri napravi masla slabo ravnamo, in na snažnost premalo pazimo. Posode za mleko morajo biti prav čedne in popolnoma očiščene; ako se le nekoliko z mrzlo vodo splahnejo, in med stikami v lesenih posodah zaostane mleko, se v vročini zagrize, skisa, in to je krivo potem, da se vse drugo mleko pokvari. Tudi se le slabo skrbí pri napravi smetane; hrami, mlečnice naj bodo proti severu in v njih naj bode gorkota od 10 do 12 stopinj R. Tudi ti hrami morajo biti snažni. V 36 do 48 urah se loči maselnina od mleka na vrhu, in to je smetana. Posode, v ktere vlijemo mleko, da se naredí smetana, naj so plitve, široke, da je mlečnim obličicam lože dospeti na vrh. Posebno napčno pa je to, da se smetana hrani več dni, celó 14 dni, tako da plesnoba prerase smetano. Res, da je neprilično posebno ondi, kjer je le malo mleka, mesti prav pogostoma; al vendar je boljše, pogostoma mesti kakor pa imeti plesnjivo smetano, ktera potem ovira medenje.

Mede se navadno v pinjah, pa tudi v čapah, latvicah. Pinje so raznih naprav, tako angleška, amerikanska itd. One so ali lesene ali kositarjeve. Naj so take ali take, vselej je treba paziti na primerno gorkoto, ktera je najboljša od 10 do 12 stopinj R. in dalje na to, da dobro izpravimo iz sirovega masla (putra) še zaostalo mleko in vodene rečí, in to moramo tako dolgo delati, da, kolikor je moč, ostane samo sirovo maslo. To dosežemo, ako na tanko gnetemo, premetamo in stiskamo, a ne, da bi z vodo izpirali. Tako delajo slavni maslarji Holštajnski. Potem se maslo vsolí; treba je na funt (libro) masla 1 do $1\frac{1}{2}$ lota solí; sol izleče zaostalo mleko iz masla in naredí maslo stanovitno. Potem ga spravijo v posode. Pri nas pa ga na ognji raztopimo; ter dobimo pravo maslo in tropine.

V 10 do 12 bokalih mleka je navadno 1 funt masla. Če je pa mleko od slabo rejenih krav, kterim se klade slama, treba je 15, tudi celó še več bokalov mleka. Zmirom pa veljá skušnja, da dobro redivna klaja ne daje le več mleka, temuč tudi mastnejše mleko.

(Dalje prihodnjič.)

Iz šneperške gozdarske šole.

Dandanes se pogostoma čujejo zdihljeji, kaj bomo jedli, kako se oblačili, kako davke plačevali? — Ker bo marsikdo iz Ložkega okraja bral ta spis, zato sem si izvolil nekako bolj držati se tega okraja, vendar pa zadeva tudi posestnike drugod. Pri nekterih hišah je res taka revščina, da nimajo niti za sol niti za druge potrebe denarja. Dobro vemo, da ni vsak gospodar svoje nesreče kriv; mnogo pa jih je vendar tacih, kteri slabo gospodarijo, bodi-si na polji bodi-si v gozdu. Nekteri so prišli na siromaško palico ali so pa tako oslabeli, da si niso v stanu dalje pomagati — ravno le z leseno kupčijo.

Skusil bodem razjasniti to in prepričati kupčevalce z lesom, da trpé zgubo in škodo tam, kjer se jim dobiček kaže.

Da kmetovalec razvidi, kakošen dobiček ima iz svoje „merkancije“, potrebno je, da se vsede in preračuni, kako in kaj; le na tem potu more presoditi, ali mu kaže dobiček ali pa zgubo tržtvo njegovo, in za koliko se bo njegovo gospodarstvo zboljšalo ali pa oslabelo.

Da razjasnim, kako mu je treba računiti (rajtati), vzamem sledeč primer, samo to opomnim, da sem se poslužil pri tem primere take, kakoršna je v istini.

Kupčevalci z lesom v ložki dolini najraji kupujejo hoje, iz kterih doge, a iz njih pa bariglje od $^1/_4$ do 5 vedrov delajo. Po natančnem računu, oziraje se na vse okoliščine, ki imajo na-nj upliv, se mi je napravljanje malih barigelj po četrt vedra najbolje zdelo; zato se hočem v svojem primeru teh držati.

Za tri hojeve krclje — za manj se trud ne splača — kterih vsak je 20′ dolg in v sredini 20″ debel, in ki skupaj 48□′ imajo, plača kupčevalec kubični čevelj po 12 kr., skupaj 5 gold. 76 kr.

Zamudil je pri tem, dokler so se mu hoje odkazale, dokler jih je posekal in graje osnažil, en dan; cenimo dan zimski čas po 50 kr.

Drugi dan je prišel z dvema vozovoma po hoje, vsak voz zasluži en dan najmanj 1 gold. 80 kr., skupaj tedaj oba 3 gold. 60 kr.

Za napravljanje dog, ako je delalec priden, in ako se les rad kolje, potrebuje 15 dni, računajoč, da vsak dan jih 200 kom. napravi, in da so gornje tri hoje vsaka po 800 dog 15″ dolgih 2″ do 3″ širokih in $^1/_2$″ debelih dale, toraj 12 dni po 50 kr. znaša 6 gold.

Ker vsaka barigeljica potrebuje 12 dog, tedaj iz 2400 dog naredi 200 takih malih barigljic, a vsaki dan jih more le 6 narediti, treba pa je zato delo 34 dni, po 50 kr. računjeno znaša to 17 gold. Za potrebne obroče je dal 1 gold. Vkup tedaj znašajo stroški 33 gold. 86 kr.

Ako barigljice prodá, dobi, ako je cena visoka, za vsako barigljico 20 krajc., toraj za 200 barigljic 40 gold.

Če odbijemo stroške od prejemka, res se nam pokaže, da mu je ostalo čistega dobička 6 gold. 14 kr.

Dobiček znese merkantu v 48 dneh 6 gold. 14 kr., za celo leto tedaj, ako računimo po 240 delalnih dneh, ostane mu na koncu leta 30 gold. 70 kr. čistega dobička. Njegovo gospodarstvo se je tedaj pomnožilo za 30 gold.; vprašanje je: ali more on s tem dobičkom dandanes zadovoljen biti?

Vprašanje to rešiti, treba je, da se seznanimo s tem: kakošen gospodar in kdaj naj se s tem delom pečá, ali on, ki ima dovolj zemljišča, hišo, otroke, ženo, svoje blago in veliko gospodarstvo? ali pa on, kteri nima ne mnogo zemlje, ne svojega blaga?

Vsak, kdor le nekoliko misli, bode lahko odgovoril na to, in odgovor bode ta, da je to delo dobro izključljivo le samo za onega, ki nima mnogo zemlje, niti svojega blagá; zato je pa za to delo najpripravneji zimski čas.

Kmetovalcu, ki nima svojega gospodarstva in ne svojega blaga, temu ostaja tistih 30 gold. čistega dohodka na leto in dan.

Poglejmo pa kmeta, ki ima veče gospodarstvo in kteri ima samo dva vola, kakošno hasen ali škodo bo njemu takošno delo naneslo?

To vprašanje se pa samo s sledečim računom dokazati more.

Za obdelavanje vsega svojega gospodarskega posla potrebuje on, na priliko, na leto 192 dni; ostaja mu 48 dni, ktere more za druge posle porabiti, ako napredovati hoče. Ako se je lotil izdelovanja barigelj, po gornjem računu v istem času zasluži čistih 6 gld. 14 kr. Vprašamo zdaj: ali je to čisti dobiček? Jaz na to odgovorim, da ni, kajti s svojimi voli, ako so 48 dni v hlevu stali, pa ga vsaki dan le 30 kr. stanejo, zgubí v 48 dneh v vsem skoro 14 gold. 40 kr., zaslužiti pa more ž njimi v 48 dnevih, če računimo samo vsaki dan po 1 gold. 80 kr., skupaj 86 gold. 40 kr. *)

Ako pa voli imajo težko delo, mora jim boljšo klajo polagati, potem račun na vsaki dan 80 kr., znaša za 48 dni 24 gold.; došteti se mora k temu njegov dnevni zaslužek po 50 kr.; ta v 48 dnevih ravno toliko znaša, toraj skup 48 gold. Ako se primerijo dohodki s stroški, ostane mu čistega dobička v 48 dnevih 38 gold. 40 kr.

Ako bi nas kdo zavrnil in rekel, da to ni tako, rečemo mu, da žalibog je tako. Znani so mi gospodarji, ki imajo po dva do tri pare volov, ki jih v hlevu celo zimo redé, oni se pa z gori omenjenim delom barigljic ali z drugo za njih pogubno trgovino z gozdnimi proizvodi vkvarjajo.

Krivo tega je preslabo izobraženje ljudstva v ljudskih šolah; tù bi se kmečki otroci morali več v gospodarskih rečeh podučevati, nego v učenji na pamet kakakošnih basni itd. — Da bi pa to moglo biti, treba je v preparandijah dobro izučenih učiteljev.

Ker se pa jaz v to točko ne morem za zdaj spuščati, vračam se nazaj k prejšnji nalogi, namreč k trgovini z lesom za naše kmetovalce.

Pri mnozih ljudéh se je vkoreninila kriva misel, da prisvojenje lesá po nepostavnem potu ni tatvina, in da oni, koji se po tem potu les prisvojujejo, ne zgubijo mnogo od svoje časti. Vzroki te krive, žalibog zeló vkoreninjene misli ležé v starodavni prešlosti; oni izvirajo še iz tiste dobe, ko je bilo še gozdov in lesá na izbiranje, in so proizvodi še malo vrednosti imeli. Vlastnik gozda bodi-si iz nemarnosti ali pa iz misli, da mu gozdi ne donašajo dosti dobička, se takrat ni toliko za-nje brigal, da bi jih dal tako varovati kakor dandanes. Ljudstvo pa, za ktere se je malo včinilo ozir izobraženja, osobito pri nas Jugoslavenih, gori rečenega nepostavnega prisvojevanja lesá ni za kaznjivo in ne za nepostavno imelo, pa se še dandanes drží stare prislovice: „Tako so naši stari delali, a so vsega dosti imeli“.

Dandanes pa se mora delati na to, da se pri vsaki posamesni kmečki hiši in v vsakem krogu društvenega življenja namesto one prislovice vkorenini ta-le: „Kdor z duhom časa ne napreduje, on zaostaja v vsakem oziru“.

Vlastniki gozdov so prišli do spoznanja, da se gozdi zmirom bolj krčijo, da gozdni proizvodi veče dobičke donašajo, in da se njihove potrebščine čedalje bolj povikšujejo; zarad tega jim je na tem ležeče, da se gozdi bolj varujejo, ker jih v tem dandanes tudi državne postave bolj podpirajo, nego je to v preteklosti bilo. Računiti je tedaj treba, umno obdelovati polje, ne le les podirati, ampak tudi za zárod skrbeti, skrbeti, da tudi senožetim ne gnojijo samo škrjančeki, živinorejo zboljšati, sadjerejo povzdigniti — na kratko rečeno: gospodariti umno po zahtevah sedanjega časa.

Začetek je težak, to je res; al kdor nikoli ne začne, nikoli ne končá; on ostane zmirom tam, kjer je oče njegov nekdaj bil! Drugače, drugače se mora začeti in bolje se vam bode godilo. Pomislite le to, da vaš stari oče je imel manj potreb, plačeval je manje

*) Ali mu je pa tudi vsak dan zaslužek gotov? Vred.

davke, on je tedaj po svoje lahko izhajal; vi pa morate skrbeti, da se ravnate po potrebah in zahtevah današnjega časa. Franjo Padar.

Politične stvari.

Bodite pravični Slovanom!

Čedalje glasnejše se čujejo glasovi, ki prerokujejo, da je Giskra-Herbstovo pritiskanje Slovanov nevarno za državo. Jako odločno o tem govorí trdi Nemec Warrens v svojem časniku „Wochenschrift", in sicer tako-le:

„Mi nikakor nismo priliznjenci manjšine ministrov zato, ker obžalujemo, ako odstopi, ampak soglasje je z načelom, za ktero se manjšina poteguje, — z načelom namreč, kterega je po našem prepričanji neobodno treba držati se zato, ako hočemo, da se ohrani Avstrija, in zarad tega načela, ako se popustí, se nam dozdeva, da bode manjšinin odstop osodepolna dogodba. Trije ministri (Taafe, Potocki in Berger) se namreč potegujejo za enakopravnost vseh narodov, nasproti pa pet ministrov (Giskra, Herbst, Hasner, Brestel, Plener) hoče, da bi v Cislajtaniji gospodovali Nemci; kajti teh pet ministrov časnik „Neue fr. Presse" glasno in v eno mer trobi, da Nemci v Avstriji imajo iskati poklica (namreč gospodovanja nad Slovani), kakoršen je Madjarom na Ogerskem, in da morajo Slovani v Cislajtaniji zadovoljni biti s tem, da so z Nemci v isti razmeri, v kteri so Slovaki in Rumunci do Madjarov. To je pogubivno načelo ministerske večine.

Toda Nemci takraj Litave niso niti tako sposobni za vladanje kakor Madjari, niti je mogoče Slovane v tej državni polovici pregovoriti, da bi hoteli biti sužnji. Unkraj Litave so se boljarji (velikaši) predrznili vpeljati palico, s ktero se smejo tepsti drugi, a oni nikdar ne. Ali pa morda Nemci takraj Litave smejo posnemati izgled, da sami sebe postavijo za velikaše, ki bodo z nenemškimi národi ravnali tako, kakor ogerski plemenitaši delajo z neplemenitaši te dežele? Tak poskus bi imel strašne nasledke, on bi seme nemira in bratovskega boja zasejal v naši deželi.

Mi nikakor ne damo veljati, da Nemci sami sebe proglašajo za edino inteligencijo in da si vsled nje jemljejo pravico do vse politične moči. Geslo: „Vsem enaka pravica" je vodilo vsemu našemu prizadevanju.

Mi Nemcem privoščimo vse pravice, ktere jim gredó, Slovanom pa hočemo, da se dá pravic ne za trohico manj, nego Nemcem. Nam je sveto in nepremekljivo načelo, da so državljanske pravice vsem državljanom neodpovedljiva lastina in to brez ozira na njihovo narodnost, da mestnjan nima nič več pravic nego deželan, da se stan ne povzdigne nad stan. Ako ustavoljubje pomenja pohlep po stiskanji nenemških plemen, bila bi za nas sramota, ako bi nas kdo imenoval ustavoljubne, kajti to imé bi pričalo, da ne maramo ne le za pravico, ampak da tudi nimamo politiške omike. Poskušati, Nemce storiti za gospodovalen narod v cislajtanskih deželah, to se dá, a nikdar jim to gospodstvo ne pride v roke. Nemški narod je pravičnejši, razumnejši in modrejši nego njihovi kolovodje, in nikdar rok ne stegne po nevarnem daru, s kterim jim ti kopljejo jamo. Toda že sam poskus, Slovanom kratiti pravice, tej državi vseka rano, ktere celó nasledniki sedanjih ministrov ne bodo môgli zaceliti.

Minister Giskra in minister Herbst poskušata rešiti nemogočo nalogo, in ko jima spodletí, pojdeta vživat bogate penzije. Al med tem, ko bodeta ona pozabljena, obrne se strast onih narodov, kterim se kratijo pravice, zoper moč, ki ima v sebi značaj stanovitnosti, in ktero bodo leta in leta stiskali nasledki napák, ki se sedaj delajo. Mi takim ministrom, ki hočejo vladarju dati svet, naj stiska slovanske državljane, za Bogá! nikakor nismo zavidni zarad njihove razumnosti in mirne vestí. Motijo se oni, ki pravijo, da je mogoče le dvoje: da morajo ali Nemci ali Slovani gospodovati v Cislajtaniji. To ni res! Kdor tako govorí, ta Avstriji odreka življenje in jej poje nadgrobnico. Le popolnoma pravica na vsako stran, le enako pravo vsem národom je pravo poroštvo za obstanek Avstrije."

Tako govorí mož glasovitega imena, in kakor smo rekli, Nemec skoz in skozi. Ako taki možje povzdigujejo glas za pravico Slovanov, ne bi se smel prezreti, kajti on kaže, kamo Avstrija zabrede, ako iz svojega vodíla izbriše glavno načelo: „justitia regnorum fundamentum" — to je: „pravica podnožje državam!"

Slovansko slovstvo.

ДРЕВНѢЙШІЙ ПЕРІОДЪ ИСТОРІИ СЛАВЯНЪ.

Najstareja dôba historije Slovanov.

Spis A. Gilferdinga oznanja Davorin Trstenjak.

Ko me je visokoučeni in slavnoznani ruski jezikoslovec in zgodovinar A. Gilferding zadnjikrat s svojim pohodom *) počastil, reče mi, da on nima samo starodavne Norike za Slovane, nego tudi Venete, glasovite prebivalce kraj jadranskega morja. Odgovorim mu na to, da tudi jaz sem nekdaj bil enacega mnenja sledivši spise Schlötzer-jeve, Mannertove, Surowieckowe in Šafarikove, a popustil sem to misel pozneje držé se Herodota, ki jih prišteva Ilirom, v kterih ne morem določnih dokazov najti za narodnost njihovo slovansko. „Potrpite malo — mi na to odgovori g. Gilferding — jaz potujem sedaj v Venetke, in ondi hočem prebrati vse stare virnike in mestnosti starodavnih Venetov pregledati."

Sad svojega raziskovanja je sedaj slavni učenjak razglasil v časniku: Вѣстникъ европы. **) Odkritosrčno moram reči, da je zmagonosno svoj namen dosegel.

Ker me je volja ves ta za slovensko domovino prevažni spis za prihodnji Matičin „letopis" v slovenski jezik prestaviti, tedaj ga tukaj samo na kratko oznanujem domačim našim učenjakom, kteri ruski razumejo s presrčno željo, naj ne zamudijo tega toliko podučnega berila.

V 1. oddelu svojega spisa (čislo I.) g. Gilferding pretresuje pred vsem to, v kakošnem redu drugih plemen arijskih so Slovani.

Pod čislom II., ki ima napis: „Svidjeteljstvo o proizhoždenij Slavjanih jazik Pokoljenie arijskoje. Byt prvonačalnago naroda arijskago v Azii" izvrstno, dasiravno malo prekratko, popisuje sorodnost Slovanov z arijskim plemenom v Aziji, in napotuje v obširno podučenje na A. Pictetovo izvrstno delo: „Les origenes Indo-Evropéennes", in „ou les Aryas primitifs".

Pod čislom III. z napisom: „Arijci osjedlye i kočevye" presojuje vlastovitost arijskega plemena, pod čislom IV. izseljevanje arijskih plemen, pod čislom V. govorí o plemenu keltskem, italskem, grčkim in trakijskim, pod čislom VI. o plemenih iranskem in kavkaskem, dalje o nju betvah. Pod čislom VII. govorí o plemenih germanskem, litovskem in slovanskem, o bližnji sorodnosti Litovcev in Slovanov, in pravi, da so Litovci in Slovani poslednji preseljenci v Evropo; pod

*) Visokoučeni Gilferding, bivši pred 2 letoma v Ljubljani, želel je vse tečaje „Novic" od prvega začetka dobiti, in primerilo se je po neki ugodni naključbi, da smo mu môgli vse na Rusko poslati. Vred.

**) Tom. IV. Juli 1868. Tom. V. Sept. 1868.

*

číslom VIII. našteva priznake (dokaze) epohe preseljevanja Slovanov in Litovcev v Evropi; pod číslom IX. dokazuje, da so Litovci in Slovani iz arijskih plemen poslednji v historičnem razvitju.

Pod číslom X. pretresuje skupine arijskih plemen — grupe Indov, Irancev, Grkov in Italov.

Pod číslom XI. govorí o historičnem karakteru trakijskega, keltskega in litovskega plemena; pod číslom XII. o historičnem karakteru plemen germanskega in slovanskega.

Zraven ima prvi oddel še dve prilogi: o sorodnosti starodavnih Getov in Dakov s Traki, in razgovor Schleicher-ove teorije: „o mnimom slavjanogermanskom jazikje".

Iz teh napisov se lahko častitljivi bralec prepriča, kako važno in zanimivo je to delo Gilferdingovo.

(Konec prihodnjič.)

---

* *„Srbske, hrvatske i slovenske pesme"* se imenuje najnovejše 4. delo, ktero je za možki zbor naš slavnoznani skladatelj Davorin Jenko v ličnem tisku W. Lassig-a v Pragi na svetlo dal in ga posvetil srbskemu knezu Milanu Obrenoviću III.

Snopič ta obsega 7 pesem. Nektere izmed njih so nam že dobro znane, kajti priljubljene narodu našemu jih pevci radi pojó; to veljá posebno o „Slavenski himni" (*Ti, ki si nas stvaril kakor listja trave*) in o pesmi „Nek dušman vidi" (*Što čutiš Srbine tužni*). To sta vam izvrstna zbora, ktera sè zborom „Medju braćom" navdušiti morata vsacega Slovana, kojemu krv ni voda. Vse živí v teh zborih polnih jugoslavenska duha. „Onamo" je kratek zbor v strofah, „Moja ladja", „Bogovi silni" in „Prva dôba Srbije" pa so dalji zbori, v kterih se večidel razvija jako srčna karakteristika, le sèm ter tjè bi želeli, da ne bi genialni skladatelj iskal preveč izviren biti, to je, da bi opustil prefrapantne modulacije in pretirane ritme. „V sredi — v zlati skledi" je pregovor naš, ki si ga tudi muzikalni skladatelj držati mora. Po vsem pa živo priporočamo ta 4. snopič Jenkovih pesem pevskim zborom vseh naših čitalnic. Gosp. Dav. Jenko biva zdaj v Pragi.

Zdaj pa še nekaj.

Za spomenik prezgodaj umrlega Šimna Jenkota se ravno zdaj nabirajo doneski. Postavili mu bomo mrtev kamen, in s tem, mislimo, da smo storili vse! Njegovega izvrstnega duhá žive plode — pesmi njegove — pa v knjigarnici Giontini-ovi pokriva prah pozabljivosti! Al ni britka kritika naši nečimurnosti? Pesnik Jenko gotovo stojí v prvi vrsti pesnikov naših, za 60 soldov se dobijo krasne pesmi njegove, a koliko tako imenovanih rodoljubov — vprašamo — jih pač ima? Čitalnice napravljajo tombole in loterije in za dobitke prinašajo vsake baže otročarije, kakor je to navada pri druzih društvih, od kterih smo Slovenci posneli te igrače, — ali bi ne bili dobitki vse druge vrednosti, ako bi za take veselice v narodnih društvih — zraven druzih rečí — tudi nakupili vselej nekoliko lično vezanih pesem naših odličnih pesnikov ali druzih knjig, da bi tako med narod širili sredstva národne omike in národne zavésti? Prevdarimo!

Národne stvari.

O pregovorih in prilikah
sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje.)

Toda ne le odpustiti znajo pregovori in prilike, tudi kaznovati vedó po zasluženji. Kakor so postave dane za vse, tako tudi prilike ne delajo razločka: vsako starost in vsak spol, vsako vero in vsak stan, modrost in norost, ljubezen in črt, veselje in tugo — vse vse presojujejo in razsojujejo, naravnost in brez strahú. Kar dobrega in lepega najdejo na svetu, to hvalijo in priporočajo očitno; norosti in starosti pa grajajo in preganjajo neusmiljeno. Ker pa ne gledajo na posamesno osebo, marveč zmiraj le značavajo ves stan

Zastran ene muhe si ne prede pajek mreže

pripetí se jim časih, da krivične s pravičnimi vred obsodijo in obesijo, saj

Kraj suhega drevesa gorí tudi sirovo,

da-si cvili.

In kdo bi jim to zameril; niso li nektere napačnosti in pregrehe, na priliko napuh, lenoba, hinavstvo, zvijača, goljufija tako prilastene nekterim stanovom, kakor sebičnost vsemu človeštvu?

Človek je trji od kamena (proti drugim), *slabši od jajca* (proti sebi).

V dokaz, da omenijo prilike res vse razmere človeškega življenja, sledí naj tukaj iz velike množice le peščica prilik, vredjenih po tem, kar obsegajo.

Toda prilike le malo pekó maslenega kruha, kako bi bile sicer med prosto ljudstvo zašle; rade pa umesijo ovsenjak. Nihče se toraj ne sme čuditi, če kako reso stakne; če pa kdo celó kako ščetino omelovo naletí, naj pomisli, da se to zgodí le tam, kjer se preskrbno pometa. Tu in tam bo morda treba kak grižljej bolj na drobno razrezati; da se pa ovsenjak nobenemu ne pristudi, zato se bo tu in tam tudi kaj cukerčka potreslo, ali solí, ali popra, kar se bo ravno prilegalo.

Sploh na posvetno se nanašajo na pr.

Na vsem svetu se vse dobí —

toda le za denar.

Vsaka noč ima svojo moč —

to je že marsikteri ponočnjak skusil, tako da se je skazalo:

Noč človeku neprijatlica.

Ni vsak dan praznik,

in hvala Bogú, da ni, ker

„Vse na svetu se še pretrpí",
Le ne dolga vrsta blazih dní.

Od vsake hiše pot v Rim —

toda vsak ne pride do tje.

Vsaka pot ne drží domú —

toraj blagor mu, komur nikdar ni treba z doma iti.

Kdor pred pride, pred melje

je časih tudi le dober izgovor, in izgovor je dober:

Ako bi bil brezov,
Da se je le odrezal.

Kdor zamudí, naj gloje kostí.

Ako bi ljudjé ne mrli, konji se ne drli, bili bi že davnej svet podrli. — Naj je že smrt ali konjederec; večni vladi gré hvala, da imamo še dosti prostora na svetu.

Hiša razdeljena razpada kakor zapuščena. —

Kristus pravi: Vsako kraljestvo, ktero je samo seboj razdeljeno, pusto bode postalo in hiša bo padla na hišo. (Luk. XI., 17.)

Znana je tudi Ezopova basen: *Kmet in sinovi.* Ko šib v butaro zvezanih niso mogli prelomiti sinovi, reče jim oče: Lejte, dokler boste v ljubezni med seboj združeni, ne bodo vaši sovražniki nič opravili nad vami; ako boste pa v razprtiji, gotovo vam povem, zaporedoma vas bodo pokončali.

Toraj si je iskren domorodec izvolil geslo:

Zložimo se!

a ne v črtu; le zloga v ljubezni je rodovitna in plodonosna.

Koder solnce teče, kruh se peče — slabo tolažilo onim, ki morajo hoditi *s trebuhom za kruhom.* (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Davki nekdaj in zdaj.* Zemljiški (gruntni) davki so znašali

	leta 1788		leta 1865	
na Pemskem	3,828.318	gold. —	13,986.570	gold.
v Galiciji	2,351.776	„ —	4,674.215	„
na Moravskem	2,171.001	„ —	5,353.739	„
v gornji Avstriji	1,663.230	„ —	3,836.174	„
v doljni Avstriji	1,143.863	„ —	2,202.894	„
na Štajarskem	1,051.099	„ —	2,042.014	„
na Koroškem	423.512	„ —	942.729	„
na Kranjskem	435.243	„ —	703.858	„
na Šlezkem	336.212	„ —	975.700	„

V 77 letih so tedaj zemljišni davki viši

na Pemskem	za	365	odstotkov (percentov)
na Šlezkem	„	190	„
na Moravskem	„	147	„
v doljni Avstriji	„	130	„
na Kranjskem	„	116	„
v Galiciji	„	99	„
na Štajarskem	„	94	„
v gornji Avstriji	„	92	„
na Koroškem	„	66	„

Na Francoskem se je v tem času zemljiški davek znižal za 30 odstotkov!

* *Pridelek živega srebra 1868. leta.* Nekdaj je bila cena živemu srebru zeló visoka; ko pa so pred kakimi 20 leti našli v Kaliforniji rudnike polne živega srebra in ga tudi na Španskem v Almaden-u mnogo pridelajo, znižala se mu je cena precej. Stroški pridelovanja samega so še veliki, tako so leta 1868. v Idriji stali na 111 gold. za cent. Poslednji čas se je v Idriji zmirom množil pridelek; leta 1864. so ga pridelali 4475 centov, 1867. leta 4854 centov, leta 1868. pa 5122 centov za 572.090 gld. vrednosti. Leta 1867. so ga v države colne zveze izvozili okoli 3433 colnih centov, leta 1868. pa 3465 centov.

* *Nove êre sad.* Katehetu glavne celjske šole mestna blagajnica že tri mesece ni plačala nobenega krajcarja. Pravijo, da zato ne, ker katehet dr. Suc proti sklepu mestnega svetovalstva učí krščanski nauk tudi v slovenskem jeziku. To je tedaj tista „dobrovoljnost“, ki jo nemškutarija v srcu gojí do slovenščine! In kaj rečejo k temu celjski okoličani, ki največ celjsko šolo vzdržujejo?

* *V Šmarji na dolnjem Štajarskem* se bode v kratkem odprla nova narodna čitalnica. Živela!

Dopisi.

Na Dunaji 8. prosinca.

Zloga imenuj se zvon,
Mir najprvi poje don!

Tako je ob novem letu zapel Stritarjev „Zvon“, željno pričakovan list, ki bo po tem takem ne le čisto, vzorno slovenščino *) širil, temuč tudi — kolikor lepoznanski list utegne — ljubezen in edinost glasil. Bodi to znamenje boljših dni! Kajti ne kratkoviden, marveč res slep mora biti, kdor koli ne sprevidi, da hodimo Slovenci po pogubivni cesti. Po grški pravlici je Epimerid prespal celih štirideset let v gorski jami ter prebudivši se ni več tadanjega sveta spoznal. Vzemimo mi, da bi kak slovenski Epimerid konec leta 1860. bil zašel kam v kako kraško špiljo ter ondi preždel samo zadnjih deset let, in da bi zbujenemu zdaj najpred prišel v roke kupek tega ali onega slovenskega časnika, kakoršni so zdaj. Kaj menite, kako bi si mél očí in poprijemal glavo, kako bi se pošlataval po životu, če res živí, če je še pri zdravi pameti, in če prav vidi. „Za Boga!“ — djal bi najbrže — „nismo li mi svoje dni bili vajeni le v tujstvu, v nemškutarstvu gledati in videti strupenega sovražnika! Tukaj pa ne nahajam nego boj s slovenskimi novinami, nego mahanje po možéh, ki so za mojega časa bili zaslužni delalci na narodnem polji, ki so bili slavni veljaki in vodniki ter so se odlikovali z najčistejšim rodoljubjem. Kaj se je moralo le zgoditi. Kako naj si razjasnim to čudno premembo!“ — Tako bi se čudil naš jamar in ko bi potlej — razgledavši se — sprevidel, da je sprememba le v mislih in značaju nekterih Slovencev, ne pa v djanskih okolnostih, ki so danes ravno tako žalostne kakor so pred desetimi leti bile, — utekel bi, mislim, raje nazaj in skril se v svojo jamo, nego da bi gledal tako golemo zaslepljenost. — Zares, kaj nas čaka na ti poti? Ali ne vidimo, kako naši narodni in birokratični zoperniki skrbno negujejo in zalivajo to nesrečno seme needinosti, koliko nado va-nj stavijo, kako se na pr. „Tagblatt“ rad vtika v vsak prepir slovenskih časnikov, ne bi li ga huje razpihal. Prikazki, ktere vidimo, niso li zgolj znamenja narodnega razstroja in razpada? Vrsta se vzdiguje nad vrsto, končine nasprotujejo središču, kar je pred veljalo in sveto bilo, brez dokaza in strastno pristransko cefrá se v blato, in namesti veselja in rodovitne pridnosti največa indolencija in mlačnost! Ljubezen oživlja, primika in veže, grda strast pa in jeza razdira in morí. Če v srcu najpred ne bomo zidali zedinjene Slovenije, ne bomo je nikdar gledali resnično oživljene.

Smo li zavezniki, sojuzniki nemškutarije? Če nismo, zakaj pa z našimi veljaki, ki si jih je narod, cenivši njih rodoljubno delovanje, za poslance in voditelje izvolil in ki se mu nikdar niso izneverili, delamo prav kakor s.... z mehom! Časniki ali imajo upliv v ljudstvu ali ga nimajo. Če ga nimajo, čemu so? Če ga pa imajo, kakošen drug vspeh more imeti to hudobno sumičenje in zmerjanje, če ne tega, da se ljudstvo na zadnje utegne odvrniti od teh mož? In ni li to po starodavnih skušnjah „divide et impera“ največa želja po celi nemški in nemškutarski deželi? Če jih pa ljudstvo popustí, kdo bodo njihovi nasledniki ali zameniki? Birokrati in nemškutarji, ker druzih ni ter ni. — Spreglejmo toraj, dokler je še čas; zedinimo to malo močí, kar jih imamo in držimo se trdno, ker sovražnik dela huje kot kedaj. Delajmo zložno na političnem poprišču, delajmo marljiveje na književnem polji; ne spodkopujmo se, temuč spodbujajmo drug druzega k vspešnemu delu. Škoda za vsacega delavca, ki se umakne. Škoda zlasti, da je goriška „Domovina“, naveličavši se jalove puljavice, potihnila. Govorila je pristojno moško besedo, kakor se olikancem spodobi. Nje bralci vedó, da „Domovina“ nikdar ni oskrunila slovenskega imena in rodoljubja; in vendar so jo pitali z „vladnim listom“! Kamo sreče, da je res tako bilo! Kajti če je bila v vladnem duhu in zmislu pisana, če je bilo primerno glasilo vladi, kako morete taki vladi delati opozicijo?! Istinič.

Iz Trsta 4. jan. (*§. 19. osnovnih drž. pravic*) kaj dela pri nas, lahko poizvedó častiti bralci iz tega, da mestno starešinstvo vsak razglas, poziv ali kar si bodi pošilja v italijanskem jeziku, kakor da bi sami Italijani tù živeli, nas Slovencev pa ne bi bilo. Mnogo smo ko-

*) Če bi mu gledé pisave smeli kaj svetovati, svetovali bi to, da slovo dá nepriličnemu raztegovanju besed, kakor: kedo, dejati itd. Pis.

ledovali tukajšnji Slovenci za društvo „Sokol“, in kaj se nam je dalo za odgovor od pl. gosp. Möringa? — „non possumus“ — to društvo je preveč političnо!“ Kaj pa tukajšnje laško „Ginastiko“, kteremu se nobena ovira ni stavila? Ni moja stvar, da bi denunciral, al to moram reči, da izmed politikovanja Italijanov ali pa Slovencev lahko si Avstrija izbere politiko Slovencev. Tudi smo prosili potrjenja delalskega društva, za tukajšnje razmere slovenskih ljudí jako važnega društva; al tudi v tem se je videlo vse le „političnо“, in za tega del je bila ovržena prošnja, ktera je ležala 2 meseca pri c. k. namestništvu, in še le, ko se je bilo bati, da bi je môli ne snedli, je komú na misel prišlo, da jo je te nesreče rešil! Vse drugače pa se je godilo z molbo italijanskega društva; ta je bila v 6 dneh potrjena. Čuli smo, da je nekdo pri tej priliki g. Zor-u rekel, da narod italijanski je omikan narod, a da mi smo le cepci! Prilike te mož ni prevdaril, ako jo je res izustil, kajti cepci mlatijo žito, kader dozori, in v svoje hrame ga spravljajo. Imeli smo vrlega rodoljuba tukaj, „Novicam“ dobro znanega gosp. Ivana Zor-a, bivšega višega telegrafnega uradnika in iskrenega boritelja za pravice naroda našega; al za tega del bil je mestnemu starešinstvu hud trn v peti in tiščalo je na vso moč, da so ga iz okolice naše v dalnjo Nemčijo na Švicarsko mejo v Bregenc prestavili; gosp. Möring je menda tudi v to največ pripomogel. Iz vsega tega lahko razvidete, kako se tukaj ravnopravnost in §. 19. Slovencem tolmači. Mi srčno obžalujemo zgubo vrlega gosp. Zor-a; al to povemo vsemu svetu v obraz, da blago seme, ki ga je on zasejal v okolici naši, rodilo je že dobrega sadú veliko, in da bi se mogla Avstrija srečna čislati, da ima mnogo tako lojalnih državljanov kakor je Zor bil, komur se je v pregreho štelo, da je spodbujal rojake svoje k vedno viši omiki. Gotovo je, da pridejo časi, ko bode Slovenec na obalih jadranskih še prav dober, in da ne kaže modre politike, ako se njemu nič ne dovoli, Lahu pa vse.

V Benedkah — tako povzamemo iz prijatelskega pisma od 7. dne t. m. — tudi vreme pričujočega meseca ni tako, kakoršno je v tem času tukaj navadno. Imamo sicer solnca dokaj, al vreme je mrzlo, in sicer tako, da noben dan skoro ni brez slane; včasih pa tudi gosta mègla celi dan solnce zakriva. (Po tem takem nismo samo Ljubljančanje mègleni. *Vred.*) Pri nas se je karneval (mesopust) že začel; vse že norí in je vrtoglavo; že v nedeljo se obetajo maškare po javnih ulicah. Za slovensko „Pratiko“ smo Vam zeló hvaležni, kajti tù se ne dobí druzih „kalendarjev“ kakor italijanskih, v teh pa zastonj iščemo naših Janezov, naših Micik, ki nas spominjajo drage naše domovine, tukaj so le Dario, Tito, Anibale itd.

Iz Šenčurja 6. pros. R. — Pred kakimi štirimi tedni je povabil okrajni glavar kranjski nekaj očetov Šenčurske županije v svojo pisalnico ter prišedšim hudo žugal z denarno kaznijo in zaporom zato, ker niso hoteli pošiljati svojih otrok v nezakurjeno šolsko sobo. Pri tej priliki se je drznil očitno trditi, da ni res, da bi šolska soba ne bila kurjena, čeravno vsak naših otročajev pa tudi drugi prav dobro in na tanko vemo, da cele tri tedne, in sicer do tistega dné, ko je okrajni glavar za kazenski denar šolski sam kupil drv, ni ne polenca bilo v šolski peči. Naj okrajni glavar sam presodi, kaj si neki resnicoljubni priprosti kmet misliti mora, ako sliši tako imenitnega, rekel bi, na svečnik postavljenega gospoda povijati kosmato neresnico v čedno posodo resnice? Radovedni smo, kaj bo počenjal še le z Velesovčani, kjer so zarad pomanjkanja šolskih drv bili primorani v tako ledeni zimi za delj časa zapreti šolska vrata, ktera so se, kakor čujemo, še le zdaj po božičnih praznikih otrokom odprla, ko je okrajni glavar sam — morebiti spet za kazenski denar šolski? — nekaj drv kupil. Bo li ondi stariše z duhovščino vred vtaknil v luknjo, ker otrokom in učitelju niso dovolili učiti se novega šolskega predmeta, to je, vaditi se potrpežljivo prenašati občutljivi zimski mraz. Mi selski debeloglavci nikakor ne razumemo, zakaj gosp. Derbič tako ljubeznjivo boža našega Šenčurskega župana, da celo za kazenski denar šolski, ki je — kolikor je nam znano — po šolskih postavah za vse kaj druzega namenjen, zdaj sam drva drago kupuje, namesti da bi zanikarnega župana zarad te kazni vredne vnemarnosti zasluženo prijel, da ni nakupil še o priličnem času drv za te dve šoli, ko so veliko ceneje se lahko dobile, saj vsako božje leto za to denar dobiva iz občinskega zaklada. Morebiti se bojí okrajni glavar za svojega ljubčeka, da bi svet ne izvedel, kako zanikarnega župana mi Šenčurjani in Velesovčani imamo, ker mu je on sam za glasovito g. Koprivnikarjevo obravnavo tako sijajno spričevalo dal, češ, da med blizo petimi tisuči Šenčurjanov je edini Masel in še nekdo drug, ki kaj veljata, vse drugo je menda le „misera plebs contribuens“.

Iz Kamnika. — Narodna čitalnica napravi 16. dan t. m. besedo, v ktero se uljudno vabijo vsi društveniki. Program besede je ta-le: 1. Govor. 2. Lovska, zbor z godbo. 3. Noč na blejskem jezeru, dvospev z godbo. 4. Gledišćina igra „Županova Micika“. 5. Ples. — Društveniki plačajo vstopnine 10 krajc., vpeljani gostje pa 50 krajc. Odbor.

Iz Kranja. (*Dobrodelnost čitalnice naše.*) V nedeljo je bila tudi pri nas delitev zimske obleke ubogim šolskim otrokom. Dobilo je celo obleko od nog do glave 52 otrok. Denar za to se razun tega, kar je že narejene obleke iz Dunaja spet letos poslal dobrotljivi gosp. Valentin Bleiweis, je skupil iz doneskov poslednje „besede“ v čitalnici naši, kterega se je nabralo okoli 280 gl. Kaj ne, da je to velik znesek! al dvorana je bila tudi tako polna, da še nikoli tako, in gledišćino igro „Čapek“ so gospodje in gospodičini tudi tako dobro igrali, da je bilo vse prav zadovoljno.

Iz Starega Trga na Notranjskem 8. pros. — Uno nedeljo smo namenili na korist revnim otrokom naše šole napraviti „besedo“ in predstavljati gledišćino igro „Strup“; vse je bilo že pripravljeno in naši ljudje so že komaj čakali domače veselice. Pa čujte! kaj se nam zgodí? Prosili smo g. fajmoštra Križaja in okrajnega glavarja g. Ogrinca, naj se nam prepustí šolska soba v ta milodarni namen, ker na kmetih je težava za primeren prostor. Al kaj se nam odgovorí? Uni gospod je rekel: Jaz bi dovolil, pa kaj bodo ljudjé rekli? — ta pa je v sveti švabski jezi zarežal: „ich erlaube durchaus nicht“ (za nobeno ceno ne dovolim). Vprašamo ta gospoda: ali poštena slovenska igra in poštena slovenska deklamacija oskruni šolo? ali se milošnja siromaškim šolskim otrokom ne sme pobirati v šoli? V tem nemilem preganjanji nam ne ostaja druzega kot si gostilnico izvoliti za igro, omenjenima gospodoma pa očitno v obraz reči, da nobena zapreka ne bo ustavila domoljubja našega!

Iz Ljubljane. — Deželni odbor je v svoji poslednji seji 8. dne t. m. sklenil, da se razpišejo 4 štipendije na šneperski gozdarski šoli (glej razpis str. 16). — Dalje je po dogovoru z vodstvom tržaške bolnišnice sklenil naročiti vsem kranjskim županijam, naj vse take noseče nezakonske ženske, ktere se zarad svojega uboštva morajo v javno porodnišnico podati, pošiljajo v ljubljansko bolnišnico, pa še le v poslednjih 14 dneh pred pričakovanim porodom, in sicer vselej tako, da jim dadó v ta namen ubožni list, ki ima biti vselej potrjen tudi od farne duhovnije, in da jim s

potnim listom odločno odkažejo pot edino le v ljubljansko porodnišnico (špital), da se tako zapre takim ženskam pot v porodnišnice druzih dežel, posebno pa v tržaško. Župani naj se tega zaukaza ostro držijo, saj gré to za dobro vsacega, kdor davek plačuje; kajti stroški za take ženske se plačujejo iz deželnega denarja, ta denar pa se pobira iz davkov. Koliko denarja pa deželi požró ti stroški, kazalo se je iz sporočila v deželnem zboru. — 14. julija lanskega leta je po toči in plohi zadela strašna nesreča Planino (Stokkendorf) v črnomeljskem okraji; toča in povodinj jim je vse vzela, tako, da se škoda ceni na blizo 26.000 gld. Cesarska vlada je prosila pomoči deželni zbor; ker pa je bil zbor razpuščen, predno je peticijski odsek o tem svoj nasvet stavil, je deželnemu odboru došla naloga, rešiti to prošnjo. V proračunu je za take nesreče dovoljenih 1000 gold.; odbor je celi znesek za nakup semena za prihodnjo spomlad odločil tem revežem, za ktere se je menda po zeló mlačni nabiri po celi deželi nabralo le 215 gold. 37½ kr.! in za ktere odbor ni slišal, da bi se bilo c. k. ministerstvo prosilo, da nabirati dovoli tudi po druzih deželah. Čudno! če v kteri drugi deželi se pripetí velika nesreča, brž se razglasuje nabira tudi pri nas, — pričakujemo tedaj, da se milost tudi nam ne odreče.

— (*Komisijske preiskave plemenskih žebcev naših kmetiških gospodarjev*) bodo ta mesec tako-le: 17. dan t. m. v Kranji, 18. v Radoljci, 21. v Kamniku, 24. na Vrhniki, 26. v Ljubljani, 28. na Krškem — povsod ob 10. uri dopoldne. — Ker po postavi od predlanskega leta ne sme noben gospodar žebca spuščati, ki ni bil po komisijski preiskavi za pleme pripraven spoznan, zato je treba, da gospodarji, ki mislijo svojo živino v ta namen rabiti, ne prezrejo dneva, ki je odločen za ogled, za kterega se nič ne plača.

— (*Poslano.*) Pri meni se dobí še nekaj semena židnih črvičev, ki ga je g. Schollmajer na tanko preiskal in večidel zdravo našel.

Janez Bečaj na Poljanah št. 77.

— (*Ustanovitev povračila za kosilo potovajočim vojakom na Kranjskem.*) C. k. ministerstvo je vsled §. 31. predpisa za vojaško vkvartiranje od 15. maja 1851. l. izreklo, da povračilo, ktero bo vojaška kasa od 1. januarja do konca decembra letošnjega leta za vojake od feldvebeljna in enacih šarž navzdol tistemu, ki jih v stanovanji ima, plačevalo za kosilo, ktero jim na poti gré, iznaša na Kranjskem štirnajst (14) krajcarjev nov. den.

— (*Tudi mestni odbor ljubljanski*) je — kakor Höchtelnov idrijski — unidan rodil adreso ministerstvu, naj se strogo drží decemberske ustave. Vprašuje se sicer, kako da občinski odbori morejo hoditi drsat se na politični led? — al tako vprašanje je dandanes nepotrebno: „hilf was helfen kann“ si mislijo gori, in tako si mislijo tudi doli. In ker so „mestni očetje“ ljubljanski prav „Fleisch vom Fleische“ konštitucijskega društva, je tedaj tudi to naravno, da ono, kar se godí na strelišču, se ponavlja na rotovžu. Ni po takem vredno, da bi o tem splavu kaj več govorili, kajti take adrese sklepajo povsod edino le nemško-liberalne koterije, to pa — pravi dr. Fischhof — je že samo po sebi najhuja kritika avstrijski ustavi, ki ima biti za Nenemce tako kakor za Nemca. Samo to tedaj hočemo mi omeniti, da nemški liberalci so strašno hudi, ako se papežu prilastuje nezmotljivost, in vendar prav oni sami ministre in njega privržence imajo za „infallibel“ o ustavi sedanji, ktera bi po njihovi trmi morala ostati „noli me tangere“, čeravno večina narodov ni zadovoljna ž njo. Al tacih demonstracij smo že vajeni; tudi ministra Schmerlinga so kadili isti ministranti, dokler ustave njegove ni vzela slana pasivnega ogerskega upora. V naturi gré vse svojo naravno pot!

— (*Letni zbor národne čitalnice*) je predsednik dr. Jan. Bleiweis pričel z ogovorom, v kterem se je ozrl na delovanje njeno preteklega leta in kazal, da čitalnica naša v številnih časnikih ponuja družbenikom svojim obilo gradiva za branje, in da je veselic napravila kolikor le so jej dopuščale finance njene. To pa mu je priliko dalo, da se je zahvalil očitno vsem gospodom, gospém in gospodičinam, ki so s petjem ali drugače pomogli v odlično izvrševanje čitalničnih „besed“; oni žrtujejo mnogo časa in truda v to, da se mi veselimo — je rekel — in da svet sliši, da napreduje národna pesem in národna umetnost. Srčna hvala jim zato! Zahvalil pa se je tudi dramatičnemu društvu, ki je kakor brat sestrici bilo vselej rado na pomoč čitalnici, in je radost izrekel nad častnim vspehom delovanja njegovega na javnem gledališčinem odru, o kterem se čitalnica ljubljanska tem bolj more radovati, ker je ona bila, ki je prva začela gojiti dramatiko slovensko. Omenil je nadalje tudi o tem, kako je prišlo, da je čitalnica letos obdarovanje ubozih otrók sè zimsko obleko izročila katoliškemu društvu, ktero je sè zdatno pripomočjó čitalničinih gospá in gospodičin lepo dovršilo blago nologo. — O denarnih zadevah je omenil, da je odbor si prizadjal zmanjšati stroške in povekšati dohodke čitalničine ter se gosp. And. Kremžarju zahvalil za jako skrbno opravljanje blagajniških opravil. Lepa sloga v vsem je kraljevala celo leto v čitalničnih prostorih — tako je končal govor svoj — da nam tedaj po vsem oziru na preteklo leto ne ostaja druzega kakor za prihodnje leto edina želja, da se število udov pomnoží obilo, kar se lahko zgodí, ako vsak ud le enega pridobí čitalnici, ki je 9 let stara mati vseh druzih narodnih društev in po zanimivem statističnem spisu dr. Coste v letošnjem letopisu Matičinem prva v vrsti 58 čitalnic na zemlji slovenski. — Po govoru predsednikovem je sledilo sporočilo tajnikovo po dr. Jan. Poklukarju, ki je na drobno razložil število čitalničnih časnikov, veselic preteklega leta itd. — Za njim je poročal gosp. And. Kremžar o računu za leto 1869. in proračunu leta 1870., iz kterih se je razvidelo, da dohodki poravnavajo stroške društvene, ki niso ravno majhni. Po pravilih so bili izvoljeni 3 gospodje za preglednike društvenega računa. Ker nihče ni stavil nikakega posebnega predloga, se je vršila volitev odbora, pri kteri so bili dr. Jan. Bleiweis za predsednika, gosp. And. Kremžar za blagajnika, gospodje: dr. Costa, dr. Poklukar, trgovec Anton Jentel, trgovec Ivan Vilhar, trgovec Jože Debevec, trgovec Ivan Jamšek, prof. dr. Vončina, deželne blagajnice kontrolor K. Žagar, dr. Zupanec, advokat. koncipijent Emil Gutman, dr. K. Bleiweis, deželni blagajnik Fr. Ravnikar, posestnik Jož. Šventner, trgovec Anton Fabijani in trgovec Miha Pakič za odbornike voljeni. — Drugi dan potem se je ustanovil novi odbor, ki je z vzklikom volil dr. Costo za podpredsednika in dr. Poklukarja in K. Žagarja za tajnika, ter sta se ustanovila odseka za veselice in gospodarstvene zadeve. V tej seji so bili tudi odločeni dnevi pustnih veselic tako-le: 16. januarja ples, 2. svečana slovesna „beseda“ s plesom Vodniku na spomin, 13. svečana ples, 27. svečana (pustno nedeljo) ples; pustni torek menda „Sokol“ napravi veselico. To je program, ki bode našim častitim gospodičinam menda po volji — ne premalo a tudi ne preveč, ravno pravo! Zato pa že tudi prvi veselici — edini v tem mesecu — želimo obilno udeležtva.

— V nedeljo 23. dne t. m. predstavlja dramatično društvo v gledališču veselo igro s petjem „Tat v

mlinu" po češki „Čeh a Nemec", ki je 1848. leta bila v gledališču ljubljanskem 3krat igrana z veliko pohvalo. Nadjati se tedaj moramo zopet veselega večera.

— (*Prihodnji Sokolov večer*) bo v soboto 15. dan t. m. v čitalničnej restavraciji. Ker je gospod Pavel Drahslar, ravnatelj tega večera, že večkrat izkazal svojo izvrstno sposobnost za uredovanje tacih veselic, nadejati se je zopet prav veselega večera in živahne zabave. Poslala se bodo družabnikom Sokolovim še posebna vabila s programom.

— (*Sedeži v gledališči*) za prihodnjo predstavo dramatičinega društva se bodo dobili le pri gledališki kasi na dan predstave od 10. do 12. ure zjutraj in zvečer od $5^1/_2$ naprej. Odbor.

— **(Srčna zahvala.)** Prisrčno se zahvaljujem vsem, kteri so moji nepozabljivi ženi Marici skazali zadnjo čast, da so jo spremili na pokopališče in so s tem hladili moje globoko užaljeno srcé!

A. Praprotnik,
učitelj v mestni glavni šoli.

— (*Razpis.*) Na deželni učilnici za gozdarje v Šneperku na Notranjskem z dveletnima šolskima tečajema se oddajo 3, primeroma 4 deželne ustanove (štipendije). Vživalci omenjenih štipendij dobivajo živež in stanovanje in šolski poduk brez plačila, ter si imajo edino le za perilo in obleko skrbeti. — Sinovi manjših kranjskih posestnikov ali druzih malopremožnih deželanov imajo pred vsakim drugim predpravico do teh ustanov, za ktere naj se prošnje z dotičnimi dokazi in spričali o dobro dovršeni niži realki ali o nekoliko dobro dovršenih realkinih letih, vsaj pa o dobro dovršeni ljudski šoli — zadnji čas do 25. januarja t. l. podpisanemu odboru izročé.

Od deželnega odbora kranjskega
v Ljubljani 8. januarja 1870.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Kakor se iz odborov sliši, ki sta bila od zbornice poslancev in zbornice gospôske za načrt adrese (odgovora na cesarjev govor) izvoljena, bode hud boj v obeh zbornicah, kader pride ta stvar v obravnavo: šlo bo za to: ali pogodba ali ne pogodba. Za ne pogodbo, to je za to, da se kar nič ne premeni decemberska ustava, je v obeh zbornicah večina gotova; ali pa bode ta večina velika ali ne, to se danes še ne vé. V odboru zbornice poslancev je grof Spiegel izdelal načrt, kteri pa, čeravno pohlevno govori za pogodbo in spravo med narodi, je vendar bil zavržen z 8 glasovi zoper 6, in izvoljen je bil baron Tinti, veliki centralist in glasoviti nemškutar, da osnuje drug načrt; manjšina se bo držala Spiegelnovega načrta in ga prinesla v občni zbor. Znamenito je bilo, kar je v tem odboru izbleknil Nace Kuranda v polemiki proti Svetcu, ki je omenjal krivičnega volitvenega reda na Pemskem, Moravskem, Štajarskem itd. ter pogodbo zagovarjal že iz tega ozira, da bi se ta krivica popravila. Rekel je Nace Kuranda naravnost v imenu svoje stranke, da oni ravno zato nočejo pogodbe s Čehi, ker bi se morali potem deželni volitveni redi popraviti; potem bi pa Čehi večino zadobili, bili bi gospodarji na Českem in Moravskem in bi Nemce čehizirali, al tega da on in njegova stranka nikakor ne morejo dopustiti. — V tem grmu tedaj leží zajec! Svetec se je Kurandi za ta odkritosrčni izrek, ki razodeva vso našo situacijo, precej očitno zahvalil, ker je taka odkritosrčnost res kaj vredna. Iz nje se vidi, da smo mi Sloveni, dokler bosta Giskra-Herbst gospodovala, ne samo na Pemskem in Moravskem, temuč sploh v Avstriji, v vekovito manjšino in podložnost Nemcem obsojeni! — V odboru zbornice gospôske pa je grof Ant. Auersperg načrtal adreso, ktera nič noče vedeti o pogodbi, ker decemberska ustava narodom vse ponuja, kar jim je le dati mogoče! Grof Auersperg mora strusovo glavo imeti, da ne vidi, kar se okoli njega že dve leti godí. Vendar tudi v tem odboru je 5 mož, ki so nasprotniki Auerspergovi adresi in bodo svojo prinesli v občni zbor. Iz vsega tega je jasno, kako hud boj bode v obeh zbornicah. Mi pa se zanašamo na modrost cesarjevo, da ne bode odločil pravde po številu glasov onih, ki po naključbi zdaj sedijo v zboru, ampak po tehtnejšem glasu velike večine narodov, ki kličejo po pravici. — Presvitli cesar gré prihodnji teden v Trst cesarici naproti, ki pride iz Rima. — Minister Taafe je napovedal, da upa, da v 14 dneh bode Dalmacija popolnoma mirna. — Iz cerkvenega zbora v Rimu razglašajo časniki toliko novic, kakor da bi obravnave škofov javne bile in da bi vsak pisač, kterih je na kupe zdaj ondi, imel svoj sedež v tem zboru; zlasti o govoru škofa Strossmajera od 28. dec. se toliko raznaša po časnikih, da moramo dočakati gotovih virov, ki nam povedó, kaj je pravo.

Za pogorelce v Košani

so na dalje poslali: Fara Slavina 10 gld.; soseska Hotederšič 1 gold., fara bohinska Bela 5 gold., iz Št. Petra gospodje: Jožef Debevec iz Št. Petra 10 gold., Anton Križaj 10 gold., Aleks. Keglevič 5 gold., Franc Klemenc 3 gold., Jak Štefan 2 gold., Ludovik Premrov 2 gold., Klinar 2 gold.; po gospej Križajevi nabranih 78 gold. 20 kr., soseska Sturja 8 gold., soseska Leskovica 12 gold., A. in J. Slučaj 8 gold., fara v Zagorji 30 gold., čitalnica v Bistrici 50 gold., gosp. Martin Tomc, kaplan v Ljubljani 30 gold., gosp. dr. Razpet 7 gld., soseska Podkraj 22 gold., gosp. Juri Volc 5 gold., kaplanija v Št. Petru 5 gold., soseska na Slapu 12 gold., neimenovana 1 gold. po vred. „Novic" c. k. okrajnemu glavarju v Postojni.

C. k. okrajno glavarstvo v Postojni 29. dec. 1869.

Listnica vredništva. Vsled mnogih vprašanj, ktera so nam došla o oblikah, v kterih je Matica na svetlo dala „Vodnikove pesni", poprašali smo ter izvedeli, da je g. Levstik mat. odboru dal ustmeno zagotovilo, da ni rabil niti besede niti oblike, ki se ne bi našla v Vodnikovem rokopisu, ki ima premnogo „variant". Sami se tega se ve da še nismo mogli prepričati, ker g. Levstik omenjenega rokopisa še ni iz rok dal odboru, toraj se nočemo prenagliti s sodbo. Toliko danes odgovarjamo.

Žitna cena

v Ljubljani 8. januarja 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 5 fl. 50. — turšice 3 fl. —. — soršice 3 fl. 26. — rži 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 2 fl. 90. — ovsa 2 fl. — — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 11. januarja.

5% metaliki 60 fl. 50 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 15 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 60 kr.	Cekini 5 fl. 78 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 8. januarja 1870: **48. 52. 25. 71. 73.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 22. januarja 1870.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.